

"זאת חוקת התורה" - "דא גזירת אורייתא"

הקשר הנפלא בין שריפת הספרים ביום ו' פרשת חוקת לפטירתם של משה אהרן ומרים שנקבעה בפרשת חוקת

הוא פונה גם להר סיני ושואל: "סיני, הֲלֹכַן בְּךָ בַּחַר אֱלֹקִים [לתת עליך את התורה] וּמֵאֵס בְּגִדְוֹלִים [שלא רצה לתת התורה על ההרים הגדולים] וְיָרַח בְּגִבּוֹלֶיךָ, [כי רצה לרמוז בכך] לְהִיּוֹת לְמוֹפֵת לְדַת, כִּי תִתְמַעַט וְתִתְּנָד מִכְבוֹדָה", שעתידיה התורה לרדת מכבודה כהר סיני הנמוך מכל ההרים.

ובכן דבר בעתו מה טוב להתבונן בחוט המשולש: א. מהו הקשר המיוחד בין הזמן של יום ו' פרשת חוקת לגזירת שריפת התורה. ב. מדוע בחר הקב"ה נותן התורה לרמוז על גזירה קשה זו דוקא בתרגום: "דא גזירת אורייתא", ולא בתורה עצמה, שהרי מלשון הכתוב: "זאת חוקת התורה", אי אפשר לדעת שהכוונה בזה על גזירה מן השמים על התורה. ג. מה ראה הקב"ה לרמוז גזירה זו דוקא במצות פרה אדומה.

בפרשה זו נקבעה פטירתם של משה אהרן ומרים במדבר

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה בדחילו ורחימו, על פי מה שהארכנו לבאר במאמר לפרשת בהעלותך, כי אמנם משה רבינו היה המנהיג האמיתי של ישראל במדבר, אבל בעצם מינה הקב"ה את כל שלושת צאצאי עמרם משה אהרן ומרים להנהיג את ישראל ביציאתם ממצרים, כמו שאמר הקב"ה לישראל על ידי הנביא (מייכה ו-ד): "כי העליתך מארץ מצרים ומבית עבדים פדיתך ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים".

דבר זה מתאים להפליא עם מה ששינו בגמרא (תענית ט):

"שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן, משה ואהרן ומרים, ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן, באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים נסתלק הבאר, שנאמר (במדבר כ-א) ותמת שם מרים, וכתוב בתריה (שם ב) ולא היה מים לעדה, וחזרה בזכות שניהן.

גזירת התורה, זאת חוקת התורה מתרגמינן דא גזירת אורייתא. וגם בשנת ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות באותו היום, כמו שמבואר בסליחות שחיבר בעל השפתי כהן".

"שְׂאֵלֵי שְׂרוּפָה בְּאֵשׁ לְשִׁלּוּם אַבְלִיךָ"

הפוסק הגדול מהר"ם מרוטנבורג זי"ע מאחרוני בעלי התוספות שהיה תלמידו של רבינו יחיאל מפריז, חיבר על גזירה זו את הקינה המפורסמת שאנו אומרים ב"קניות" לתשעה באב (קינה מא): "שְׂאֵלֵי שְׂרוּפָה בְּאֵשׁ לְשִׁלּוּם אַבְלִיךָ". בפתיחה זו הוא פונה אל התורה הקדושה ומבקש ממנה: "שאלני" אַתָּה התורה, ה"שרופה באש" הרשעים ששרפו אותך בכיכר העיר, "לשלום אבליך", לשלום ישראל האבלים על שריפת התורה.

הוא פונה גם בדברי תוכחה כנגד מלכות הרשעה ששרפה את התורה: "עַד אֵן עֲדִינָה תְּהִי שׁוֹכְנָה בְּרַב הַשְּׂקֵט [עד מתי מלכות צרפת המעודנת ומפונקת תשכני בשקט ובשלוה], וּפְנֵי פְּרָחֵי הָאֵל כְּסוּ חַרְלִיךָ [ואילו פני פרחי ישראל מכוסים בפצעים כקוצים]. תִּשָּׁב בְּרַב גְּאֻנָּה לְשִׁפּוּט בְּנֵי אֵל [ישראל שהם בנים למקום] בְּכָל הַמְּשֻׁפָּטִים, וְתִבְיֵא בְּפִלְלִיךָ [תביא אותם להישפט בפני שופטיך שונאי התורה]. עוֹד תִּגְזֹר לְשִׁרׁוּף דַּת אֵשׁ וְחֻקִּים [לשרוף את התורה שניתנה לנו באש], וְלָכֵן אֲשֶׁרֵי שִׁישְׁלָם לְךָ גְּמוּלָיךָ".

בהמשך הקינה הוא שופך את מר לבו בפני התורה הקדושה על הגזירה הנוראה ושואל: "אֵיכָה נִתְּנָה בְּאֵשׁ אוֹכְלָה [איך התורה שניתנה בידי הקב"ה שהוא אש אוכלת אש], תִּאָּכַל בְּאֵשׁ בְּשֶׁר [תישרף באש של בשר ודם], וְלֹא נָכוּוּ זְרִים בְּגִבּוֹלֶיךָ", ואיך לא נכוו הרשעים בגחלי אש של התורה. הוא ממשיך להביע את כאבו הגדול בפני התורה:

"צוּרֵי [הקב"ה שנתגלה בהר סיני לתת התורה לישראל] בְּלִפְיֵד וְאֵשׁ, הֲלִבְעֹבֹר זֶה נִתְּנָךְ [בלפיד ואש, כדי לרמוז בכך] כִּי בְּאַחֲרִית תִּלְהַט אֵשׁ בְּשׁוֹלְיֵךְ", שעתידיה את התורה להישרף באש. כך

בפרשתנו פרשת חוקת (במדבר יט-א): "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דבר אל בני ישראל ויחוו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול". ומפרש בתרגום אונקלוס: "דא גזירת אורייתא די פקיד ה' למימר". וכתבו הראשונים כי מן השמים גילו לחכמי התורה, כי בכתוב זה רמוזה הגזירה הנוראה שהיתה בצרפת בפרשה זו.

מדובר במשפט שניהלו שונאי ישראל בבית המשפט בעיר פריז שבמדינת צרפת בפני שופטים נוצרים, בעקבות ההסתה של משומד כנגד התלמוד המצווה על שנאת הגויים והנוצרים, המאמינים באותו איש ששנה ופירש מדרכי התורה. חכמי הדור ובראשם רבינו יחיאל מפריז ורבינו משה מקוצי מבעלי התוספות נאלצו להתווכח עם חכמי הנוצרים.

בסיום המשפט קבעו השופטים הנוצרים שצריך לשרוף את כל ספרי התלמוד, ובשנת ה' אלפים ד' לבריאת העולם, ביום ו' פרשת חוקת, ט' בתמוז, שרפה מלכות הרשעה בכיכר העיר בפריז עשרות קרונות מלאים בכתבי יד מספרי התלמוד.

חכמי התורה שאלו שאלת חלום על גזירה קשה זו, וגילו להם מן השמים שלא יקבעו את יום החודש ט' בתמוז ליום של תשובה ותענית יחיד, כי אם את יום השבוע - יום ו' פרשת חוקת, שנקבע בשמים לגזירה קשה זו, ונרמז בפסוק: "זאת חוקת התורה", מפרש התרגום: "דא גזירת אורייתא", כמו שהביא ה"מגן אברהם" (או"ח סוף סימן תקפ) בשם אחד מהראשונים בספר ה"תניא" שנקרא גם בשם "תניא רבתי" (ענין ארבעה צומות סוף סימן נח), הנה דברי ה"מגן אברהם" בלשון קדשו:

"כתב התניא, ביום הששי פרשת חוקת נהגו יחידים להתענות, שבאותו היום נשרפו כ' קרונות מלאים ספרים בצרפת, ולא קבעו אותו בימי החודש [ט' בתמוז אלא ביום ו' פרשת חוקת], מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם

**בשנת ה' אלפים ד' יום ו' פרשת חוקת ט' תמוז
נשרפו בכיכר העיר בפריז עשרות קרונוות עם ספרי התלמוד**

**על ידי שאלת חלום גילו מן השמים לקבוע הזמן לתשובה
ביום ו' פרשת חוקת ולא ביום החודש ט' תמוז**

**עוד גילו מן השמים שגזירה זו רמוזה בפסוק:
"זאת חוקת התורה", ומפרש בתרגום: "דא גזירת אורייתא"**

**בפרשה זו נקבעה פטירתם של שלושת פרנסים טובים
משה אהרן ומרים שעמדו להנהיג את ישראל במדבר**

הרי לנו דברים ברורים שכל הענין של מי מריבה נתגלגל מן השמים, כדי שיביא משה רבינו לעתיד לבוא את דור המדבר לארץ ישראל, והרי זה על דרך שדרשו במדרש תנחומא (פרשת וישב אות ד) מה שכתוב (תהלים סו-ה): "לכו וראו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם - אף הנוראות שאתה מביא עלינו בעלילה את מביאן".

ומביא המדרש ראייה לכך ממשה שלא נכנס לארץ בעקבות מי מריבה, אף שכבר נגזר עליו לפני זה שלא יכנס לארץ, כמו שכתוב (שמות ו-א): "עתה תראה אשר אעשה לפרעה", במלחמת פרעה אתה רואה, ואין אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים, ומוכח כי מה שגזר עליו הקב"ה במי מריבה שלא יכנס לארץ הוא רק בבחינת: "נורא עלילה". וזהו שאמר משה לישראל (דברים ג-כז): "ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי". מזה נשכיל להבין כי גם שני המנהיגים אהרן ומרים שהצטרפו למשה להנהיג את ישראל במדבר, לא מתו אלא כדי לכפר על העוונות של דור המדבר.

**"נסמכה מיתת מרים
לפרשת פרה אדומה"**

ונראה להביא ראייה ברורה לכך ממשה ששינוי בגמרא (מועד קטן כח): "אמר רבי אמי, למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת. אמר רבי אלעזר, למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה [תוספות: "דכתיב (במדבר כ-כז) והפשט את אהרן את בגדיו והלבשתם את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם"], מה בגדי כהונה מכפרין, אף מיתתן של צדיקים מכפרת".

לפי המבואר יש לומר שרצה הקב"ה ללמדנו בזה, כי כשם שמושה רבינו נפטר במדבר ולא נכנס לארץ, כדי שיביא עמו לעתיד לבוא את דור המדבר שלא נכנסו לארץ, כן מרים ואהרן שמיתתם מפורשת בפרשה זו, לא מתו אלא כדי לכפר על ישראל.

**שלושת המנהיגים נסתלקו
בעקבות מיתתם של דור המדבר**

חשבתי דרכי לבאר מה שסיבב הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו, כי שלשה מנהיגים אלו משה אהרן ומרים נפטרו במדבר ולא נכנסו לארץ, על פי מה שלמדנו בגמרא הנ"ל: "שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן, משה ואהרן ומרים, ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן, באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה". מבואר מזה שהקב"ה בחר בהם להנהיג את ישראל במדבר, שניזונו שם משלש מתנות הטובות באר וענן ומן.

לכן אחרי שחטאו ישראל בשליחות המרגלים ונגזר עליהם למות במדבר, כמו שאמר הקב"ה (במדבר יד-לה): "אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימותו". גרמו בכך שגם שלושת המנהיגים שמינה הקב"ה להנהיגם במדבר נסתלקו לחיי העולם הבא.

ונראה להביא ראייה ברורה לכך ממשה שדרשו חכמינו ז"ל במדרש (במד"ר יט-יג) מה שכתוב בפרשתנו אחרי הכאת הסלע (כ-יב): "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם".

"אמר לו הקב"ה למשה, באיזה פנים אתה מבקש ליכנס לארץ. משל לרועה שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבית הצאן, ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך, אמר לו המלך, אם את נכנס עכשיו מה יאמרו הבריות, שאתה השבית הצאן. אף כאן אמר לו הקב"ה למשה, שבחך הוא שהוצאת שישים ריבוא וקברתם במדבר ואת מכניס דור אחר, עכשיו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם הבא, אלא תהא בצדן ותבוא עמהן, שנאמר (דברים לג-כא) ויתא ראשי עם צדקת ה' עשה, לכן כתיב לא תביא את הקהל הזה אלא שיצא עמך".

מת אהרן נסתלקו ענני כבוד, שנאמר וישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה לו רשות להילחם בישראל... חזרו שניהם בזכות משה. מת משה נסתלקו כולן, שנאמר (זכריה יא-ח) ואכחד את שלשת הרועים בירח אחד, וכי בירח אחד מתו, והלא מרים מתה בניסן, ואהרן באב, ומשה באדר, אלא מלמד שנתבטלו שלש מתנות טובות שנתנו על ידן ונסתלקו כולן בירח אחד".

והנה כאשר נתבונן נראה כי בפרשה זו פרשת חוקת, קבע הקב"ה את פטירתם לחיי העולם הבא של כל שלושה מנהיגים אלו, שנסתלקו בתוך שנים עשר חודש בשנת הארבעים שהיו ישראל במדבר לפני שנכנסו לארץ ישראל. המעגל התחיל במיתתה של האחות הגדולה מרים הנביאה בחודש ניסן, כמו שכתוב בפרשתנו (שם כ-א): "ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחודש הראשון, וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם, ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן".

ופירש רש"י: "ולא היה מים לעדה, מכאן שכל מ' שנה היה להם הבאר בזכות מרים". ופירש בתרגום יונתן (במדבר כ-א) שמרים נפטרה בעשרה בניסן: "ואתו בני ישראל כל כנישתא למדברא דצין בעשרא יומין לירחא דניסן ומיתת תמן מרים ואתקברת תמן". וכן מבואר בשלחן ערוך (או"ח סימן תק"פ סעיף ב) בענין הימים שמתענים בחודש ניסן: "בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר".

מכאן ואילך נתגלגלה מן השמים פטירתם של אהרן ומשה, כי בעקבות מה שפסקה בארה של מרים לתת מים, נקהלו העם על משה ועל אהרן להתלונן שאין להם מים לשתות, ואז קרה המקרה הנורא עם הסלע שממנו נבעה בארה של מרים, כמו שכתוב בפרשתנו שהקב"ה צוה למשה ואהרן (במדבר כ-ח): "ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו", והם לא דיברו אל הסלע אלא משה הכהו פעמיים במטהו, ועל ידי זה נגזר עליהם למות במדבר, כמו שכתוב (שם יב): "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם".

אהרן הכהן נפטר באותה שנה בראש חודש אב, כמו שכתוב (שם לג-לח): "ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי באחד לחודש". אחר כך בו' באדר נסתלק גם משה רבינו מן העולם, וכך נסתלקו מן העולם בתוך שנים עשר חודש כל השלשה, מרים הנביאה בעשרה בניסן, אהרן הכהן בראש חודש אב, משה רבינו בשבעה באדר.

תורה שבכתב, אבל אהרן שלא שמע מפי הקב"ה בעצמו כי אם ממשה, היה הראשון שקיבל ממנו את התורה שבעל פה, כמבואר בגמרא (עירובין נד:): "כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו... נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו... נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו". הרי שגם אהרן לימד את התורה שקיבל ממשה לכל ישראל.

רבי צדוק מוסיף לרמז דבר זה במה שאמר הקב"ה למשה על אהרן (שמות ד-ז): "והיה הוא יהיה לך לפה". היינו שיהיה בבחינת תורה שבעל פה. וזהו שנאמר בשבחו של אהרן בדברי הנביא (מלאכי ב-ו): "תורת אמת היתה בפיהו" דייקא, בבחינת תורה שבעל פה, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" דייקא, שניתן לו כח מן השמים להשפיע תורה שבעל פה לישראל, "כי מלאך ה' צבאות הוא".

בארה של מרים מסוגלת להשגת תורה שבעל פה

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מה שמבואר בספרים הקדושים, כי המים מבארה של מרים מסוגלים להשגת התורה, כמו שמובא ב"פרי עץ חיים" (שער הנהגת הלימוד פרק א) שרבי חיים וויטאל זכה להשיג סודות התורה, רק אחרי שרבו האריז"ל השקוה מים מבארה של מרים:

"כשהיה הרב רבי חיים בא אצל הרב ללמוד הימנו זאת החכמה, אז כל מה שלמד ממנו היה שוכח ולא היה יכול להשיג שום דבר, עד שהלכו שניהם יחד לטבריה, והרב זלה"ה הוליך להרב רבי חיים בתוך הים של טבריה בספינה קטנה שהיה שם, וכשהיו הולכים בתוך הים נגד העמודי בית החיים הישן, לקח הרב זלה"ה כלי אחד ומלא אותו מים מבין העמודים, והיה משקה להרב רבי חיים זלה"ה ואמר לו, עכשיו תשיג החכמה הרבה, כי המים ששתית היה מבארה של מרים, ומשם ואילך התחיל ללמוד כחכמה זו".

רחש לבי דבר טוב לבאר הטעם שהמים מבארה של מרים מסוגלים להשגת התורה, על פי מה שהאריך האלשיך הקדוש בפרשתנו לבאר, כי המים ששתו ישראל מבארה של מרים הם רמז על תורה שבעל פה, והביא ראיה לכך ממה שמבואר במדרש ילקוט שמעוני (פרשתנו רמז תשסג): "ודברתם אל הסלע, שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים מן הסלע".

הרי מבואר שנצטוו משה ואהרן לשנן על הסלע פרק אחד בתורה שבעל פה ועל ידי זה יתן מימיו, לרמז בזה כי המים הללו מסוגלים לקדש

מדרש: משה רבינו נפטר במדבר כדי שיביא עמו בגאולה העתידה את דור המדבר שלא נכנסו לארץ

גמרא: "נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת" כמו שפרה אדומה מכפרת בבחינת "תבוא אמו" ותקנח צואת בנה כך מיתת מרים אמם של ישראל מכפרת עליהם

ביום ו' פרשת חוקת כשקוראים שנים מקרא ואחד תרגום מתגלה פירוש התרגום: "דא גזירת אורייתא"

גזירת אורייתא", ללמדנו כי מה שנגזרה בפרשה זו מיתתם של שלושת הפרנסים הטובים שעמדו לישראל, גזירה היא מאת הקב"ה שיהיו בבחינת קרבן כפרה על ישראל, ועל זה רומז רש"י באומרו: "גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה".

ויש להוסיף כי כל שלושת המנהיגים רמוזים במצות פרה אדומה, הא כיצד, משה רבינו רמוז במה שכתוב: "ויקחו אליך פרה אדומה". ופירש רש"י בשם המדרש: "ויקחו אליך, לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה במדבר". אהרן הכהן רמוז במה שהצריך הכתוב לעשות כל עבודת הפרה על ידי כהן מזרעו של אהרן. מרים הנביאה רמוזה בפרה אדומה שהיא בבחינת "תבוא אמו" ותקנח צואת בנה.

משה ואהרן רבותיהם של ישראל בתורה שבעל פה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שסיבב הקב"ה את גזירת שריפת התלמוד בפרשת חוקת, על פי מה ששינוי במשנה (אבות פ"א מ"א): "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע". ומפרש בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קלז:): שהכוונה בזה על תורה שבעל פה, כי את התורה שבכתב מסר ללויים כמו שכתוב (דברים לא-כה): "ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה' לאמר לקוח את ספר התורה".

וזהו הטעם שמשה רבינו נחשב לראשון מקבלי תורה שבעל פה, כמו שכתב הרמב"ם בהקדמה ל"יד החזקה" בלשון קדשו: "אף על פי שלא נכתבה תורה שבעל פה, לימדה משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים. ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קיבלו ממשה. וליהושע שהוא תלמידו של משה רבינו, מסר תורה שבעל פה וצוהו עליה".

וכן בענין אהרן מצינו ב"פרי צדיק" להגה"ק רבי צדוק הכהן ז"ע (חוכה מאמר ג), כי הן אמת שמשה רבינו קיבל גם תורה שבעל פה בהר סיני, אולם מאחר שהוא קיבלה מפי הקב"ה הרי זה בבחינת

נפלא להבין בזה מה שבחר הקב"ה ללמדנו שמינתה של מרים מכפרת, ממה שהסמיך בפרשתנו את מיתתה למצות פרה אדומה, על פי מה שהביא רש"י (במדבר יט-כב) בשם רבי משה הדרשן: "פרה אדומה. משל לבן שפחה שטינף פלטיין של מלך, אמרו תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל".

לפי האמור יש לומר שהסמיך הקב"ה מיתת מרים לפרה אדומה, ללמדנו כי כשם שפרה אדומה היא בבחינת "תבוא אמו" ותקנח צואת בנה, כך מרים הנביאה שהיתה בבחינת אם הבנים של דור המדבר, כי בזכותה נולד משה רבינו, כמבואר בגמרא (סוטה יב.) שהשפיעה על עמרם אביה להחזיר את יוכבד אמה אחרי שגירשה, ואחרי שנולד משה סיכנה עצמה להצילו מן האור, ולהביא לו מינקת עבריה שהיתה יוכבד אמו, ובזכותה שתו ישראל מים מהבאר שהלכה איתם כל זמן היותם במדבר, לכן מיתתה היא גם כן בבחינת "תבוא אמו" של ישראל ותקנח מה שפגמו, בהיותה כפרה לדור המדבר שלא נכנסו לארץ ישראל.

הנה כי כן מטעם זה חזר הקב"ה ללמדנו בפרשתנו גם אצל אהרן הכהן שנסמכה מיתתו לבגדי כהונה, כי כשם שבגדי כהונה מכפרים. כך מיתתו של אהרן מכפרת על עוונות דור המדבר. באופן שכל שלושת הפרנסים הטובים שעמדו לישראל, משה אהרן ומרים, נסתלקו בשנת הארבעים שהיו ישראל במדבר לפני כניסתם לארץ ישראל, כדי לכפר על העוונות של דור המדבר שיוכלו לבוא לעתיד לבוא עם משה רבינו לארץ ישראל.

מעתה ירווח לנו להבין מה שפתח הקב"ה פרשה זו: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול". ומפרש בתרגום: "דא

אם היה שם ספר תורה כשר, היה מוציאו וקורא בו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום... והיה דוחק עצמו לקרותה ביום ו', והיה אומר כי זה סוד (שמות טו-ה) והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו".

וכן מבואר ב"מגיד מישורים" ל"בית יוסף" (פרשת אמור) שהמלאך המגיד שנתגלה אליו הזהירו: "ולא יחסר פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום בכל שישי ושישי". בספר "קרבן שבת" (פרק ה) ביאר הטעם לכך, כי שנים מקרא ביום ו' הוא כנגד מה שירד המן לישראל ביום שישי לחם משנה, כמו שכתוב (שמות טז-כב): "ויהי ביום השישי לקטו לחם משנה".

מעתה יאירו עינינו להבין הקשר הנפלא בין יום ו' פרשת חוקת לגזירת שריפת התורה, כי מאחר שראוי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום ביום שישי, כפי שרמזו בכתוב: "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו", נמצא כי ביום שישי פרשת חוקת מתגלה מה שמפרש בתרגום אונקלוס שהוא בבחינת תורה שבעל פה: "זאת חוקת התורה" - "דא גזירת אורייתא", שרומז על מה שנשרפו ספרי התלמוד שהם תורה שבעל פה.

לכן הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד ביום שישי פרשת חוקת, להיזכר בגזירה הנוראה, בחילול השם הגדול והנורא, של שריפת עשרות קרונות של ספרי התלמוד בחוצות עיר, אולם מה שקיוו אויבי ישראל בשריפה נוראה זו של ספרי התלמוד, לכבות את אש ההתלהבות של ישראל העוסקים בתורה שבעל פה בעמל ויגיעה, ונהפוך הוא שדוקא אש זו הלהיבה אצלם עוד יותר אהבת התורה ברשפי אש קודש לעסוק בה במסירות נפש, בבחינת (שמות א-ב): "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ".

על כך ניתן להמליץ מה שכתוב (דברים ד-לב): "כי שאל נא לימים ראשנים אשר היו לפניך... הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמוהו. השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי". כלל ישראל הם עם ה' השומעים את קול אלקים מדבר מתוך רשפי האש הלוהטת בספרי התלמוד, חיזוקו ואימצו להלהיב את אש התורה שהיא חזקה יותר מהאש של הרשעים. ובזכות שנלך בדרך זו יקבץ הקב"ה את נדחינו מארבע כנפות הארץ, בביאת הגואל צדק במהרה בימינו אמן.

והביא ראיה לכך שהרי אונקלוס אינו מתרגם מילה במילה, אלא הוא מוסיף לפרש גם מה שלא כתוב בפירוש בתורה, והביא משל לכך ממה שהוא מתרגם בכל מקום את השם אלקים לשם הוי"ה, הרי שלא תרגם את התורה מלה במלה מלשון הקודש ללשון ארמית, ובלשון קדשו: "ובתרגום אונקלוס תרגם ה' תחת אלקים, ואם כן אין תרגום אונקלוס כספר תורה בלשון ארמית, אלא כשאר מפורש התורה והוא בכלל תורה שבעל פה".

ובאמת כן מבואר בחידושי הרמב"ן (שבת קטו): "תרגום דידן דהיינו אונקלוס ויונתן בן עוזיאל כשאר תורה שבעל פה הוא". ויש להעיר בזה עוד ממה ששינו בגמרא (מגילה ג): "תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע". דקדקו לומר: "מפי" רבי אליעזר ורבי יהושע, ללמדנו שהתרגום הוא בבחינת "תורה שבעל פה", שקיבלה אונקלוס מפי רבי אליעזר ורבי יהושע, שהם קיבלו איש מפי איש עד למשה רבינו מסיני.

הנה כי כן ירווח לנו להבין מה שבחר הקב"ה לרמז על גזירת שריפת התלמוד בפירוש התרגום: "דא גזירת אורייתא", ולא בתורה שבכתב: "זאת חקת התורה", כי מאחר שהתרגום הוא בגדר תורה שבעל פה שקיבל אונקלוס מפי רבי אליעזר ורבי יהושע, לכן ראוי לרמז בו גזירת שריפת התלמוד שהוא השורש של תורה שבעל פה, ומטעם זה רמזה בו גם הגזירה הקשה פטירתם של משה אהרן ומרים חכמי התורה שבעל פה.

"והיה ביום השישי והכינו" שנים מקרא ואחד תרגום

בדרך המלך נלך לבאר בזה מה שקבע הקב"ה גזירה נוראה זו דוקא ביום ו' פרשת חוקת, על פי מה שהביא ה"מגן אברהם" (או"ח סימן רפה ס"ק ה) בשם הש"ה הקדוש (מסכת שבת נר מצוה ד"ה ומקודם הטבילה) שראוי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום דוקא ביום שישי אחר חצות. אולם רבינו חיים וויטאל מביא ב"שער הכונות" (הכנה לשבת דף סב טור א), כי רבו האריז"ל היה נוהג לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום ביום שישי בבוקר מיד אחרי תפלת שחרית:

"מנהגי מורי ז"ל. תיכף בסיימו תפלת שחרית דיום ו', היה הולך לבית הכנסת או לבית מדרשו,

את ישראל שיזכו להשיג תורה שבעל פה. הנה כי כן מטעם זה השקה רבינו האריז"ל את תלמידו הנאמן רבינו חיים וויטאל מבארה של מרים כדי שיזכה להשיג סודות התורה.

ונראה להוסיף תבלין לבאר הטעם שזכתה מרים להשקות את ישראל מים המסוגלים להשגת תורה שבעל פה, על פי מה שכתב רבינו בחיי בפרשתנו (במדבר כ-ב): "ולא היה מים לעדה. כשמתה מרים נסתלק הבאר, כי היה הבאר בזכות מרים, שהיה לה זכות המים ממושה, שנאמר (שמות ט-ד) ותתצב אחותו מרחוק".

מבואר מזה כי מה שזכתה מרים להשקות את ישראל מים מבארה, הוא בזכות שסיכנה עצמה להציל את משה אחיה כשהיה במים. נמצא לפי זה כי מה שזכו משה ואהרן ללמד את ישראל תורה שבעל פה, הוא בזכות מרים שהצילה את משה מן המים, לכן מדה כנגד מדה המים מבארה של מרים מסוגלים לקדש את האדם שיזכה להשיג תורה שבעל פה.

מעתה יפתח לנו פתח להבין מעט מזעיר, מה שנגזרה מן השמים הגזירה הנוראה של שריפת ספרי התלמוד בפרשת חוקת, על פי מה ששינו בתלמוד ירושלמי (מועד קטן יז): "הרואה תלמיד חכם שמת כרואה ספר תורה שנשרף". לכן בפרשה זו שנקבעה פטירתם של שלושת מנהיגי ישראל משה אהרן ומרים שהיו בבחינת תורה שבעל פה, נגזרה מן השמים שריפת ספרי התלמוד שהם תורה שבעל פה.

תרגום אונקלוס הוא תורה שבעל פה

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר בזה מה שנסתבב מן השמים ששריפת התורה היתה דוקא ביום שישי פרשת חוקת, בהקדם לבאר הטעם שבחר הקב"ה לרמז על גזירה נוראה זו בתרגום: "דא גזירת אורייתא", ולא בתורה עצמה: "זאת חוקת התורה". ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שכתב ה"חזון איש" (טהרות ידים סימן ח אות יט) כי תרגום אונקלוס אף שהוא פירוש על התורה, אין דינו כספר תורה שנכתב בלשון ארמית, אלא הוא בגדר תורה שבעל פה שמפרש את הפסוקים בתורה שבכתב.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי'